

**ข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25**

**A Proposed Policy for Social Innovation of Small - Sized School
Under The Secondary Education Service Area Office 25**

มัทชรี ตุนชัยภูมิ¹

Matchuree Toonchaiyaphum¹

¹ครู โรงเรียนสีหราชเดโชชัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

Teacher, Sriharajdechachai School under The Secondary Education Service Area Office 25

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบาย นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาเพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็กโดยการศึกษาเอกสาร ศึกษาพหุกรณี สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ทำให้ได้ร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก และระยะที่ 2 ตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ของข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่าข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ในด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจเป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ แนวปฏิบัติ ของกรอบ นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมด้านการเปลี่ยนแปลงโดยสังคม ด้านการสร้างนวัตกรรมและด้านการมีส่วนร่วมของสังคมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ข้อเสนอเชิงนโยบาย นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This policy research aim to purpose policy recommendations to developing social innovation of small - sized school under the secondary education service area office 25. Research methodology conducted by 2 phases; phase 1 study to make policy recommendations for social innovation of small - sized school by documents analysis, multi-case studies, and In-depth interviews 5 experts to making the draft of policy recommendations. phase 2 investigate policy recommendations by 5 experts were to assess the propriety, feasibility and utility of policy recommendations.

The results found that : The policy recommendations to developing social innovation of small - sized school under the secondary education service area office 25 in their vision, mission, goals, objectives, strategies, and practices of social innovation within socially transformative, product

¹Correspondent author: matchuree.toon@kkumail.com

innovation , and enhance society's capacity to act are propriety , feasibility and utility of policy recommendations located at the high level.

Keywords: Policy Recommendations, Social Innovation, Small - Sized School

บทนำ

นับว่าทศวรรษแล้วที่เราก้าวเข้าสู่ทศวรรษที่ 21 สังคมโลกยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้ผ่านสื่อและวิธีการต่างๆ ที่หลากหลาย เพราะการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงถึงกันอย่างรวดเร็ว คนยุคใหม่จึงต้องปรับวิถีคิดและวิถีการดำเนิน ชีวิตอย่างมากเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เมื่อสังคมมีทิศทางและแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป กระบวนทัศน์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมิติของการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในรูปแบบเดิม อาจจำเป็นต้องถูกช้อนทับด้วยแนวคิด รูปแบบ วิธีการ ความเชื่อ โดยเฉพาะนวัตกรรมที่เกิดขึ้นมาใหม่มากมาย ทั้ง นวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี นวัตกรรมทางธุรกิจ นวัตกรรมสิ่งแวดล้อม และนวัตกรรมสร้างสรรค์ ทางสังคม การนำนวัตกรรมมาใช้ในระบบการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ในฐานะพลเมืองโลกทั่วทุกมุมโลกให้มีคุณภาพ มีพื้นฐานที่ดี มั่นคง สามารถเติบโตอย่างแข็งแกร่ง และอยู่ รอดได้อย่างมีคุณภาพในอนาคต ท่ามกลางสถานการณ์ความท้าทายมากมายรอบด้านที่เราต้องเผชิญ ทั้งโครงสร้างประชากรมีแนวโน้มเข้าสู่ วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ความ เป็นเมืองสูงชันเนื่องจากการย้ายถิ่นคนไทยได้รับการ พัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัยก็จริง แต่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินลดน้อยลง การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการ เพิ่มขึ้นของการพนัน ก่อปรกับ การเผชิญวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม การทุจริตคอร์รัปชัน มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ หลากหลาย และสังคมไทยมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกบุคคลมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า สื่อ มีอิทธิพลต่อการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนเป็นอย่างมาก แต่ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคน ค่อนข้างน้อย ส่งผลให้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของ สังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน (ดาวรุวรรณ ถวิลการ, 2558)

ประกาภรณ์ นิยม (2558) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นการเตรียมพร้อมต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กนักเรียน เป็นนวัตกรรม สร้างสรรค์ทางสังคม (A Social Innovator) และเป็นผู้ที่สร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคม (A Social Contributor) โดยเริ่ม ปฏิรูปจากจุดเล็กๆ ตั้งแต่ระบบการคิดและการดำเนินงานของโรงเรียนสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2556) ที่กล่าวว่า การพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมจะต้องพัฒนา ระบบการศึกษา เพราะเป็นองค์การที่ใหญ่และ สร้างผลกระทบที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เป็นจำนวนมาก

สังคมไทยให้ความสนใจกับการพัฒนาด้านการศึกษามาก เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการ ยกระดับ ความรู้ ความสามารถ การบ่มเพาะแนวคิดแนวปฏิบัติและพัฒนาศักยภาพของมวลมนุษย์ในสังคมให้ สูงขึ้น นวัตกรรม สร้างสรรค์ทางสังคมจึงเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาสังคมประเทศในระบบการศึกษาที่ ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ต้องให้ความสำคัญเพื่อที่จะมาช่วยวางรากฐานของสังคมให้แข็งแกร่งซึ่งต้องเริ่มจากการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะความเป็นนวัตกรรม สร้างสรรค์ทางสังคม หรือนักคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคมโดยรวม ดังนั้นคุณลักษณะนี้จึง ควรพัฒนาเริ่มจากผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียนก่อน โดยมุ่งเน้นปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูประบบการจัดการศึกษา และปฏิรูประบบการเงิน เพื่อการศึกษาด้วยหลักอุปสงค์ สร้างและส่งเสริมผู้จัดการศึกษาที่หลากหลายมีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง (Inclusive Education)

นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของ โรงเรียน ขนาดเล็กที่เกิดขึ้นมาใหม่จากการคิดค้นและพัฒนาบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม เพื่อแก้ปัญหา ตอบสนองความต้องการของสังคม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของสังคม และสร้างการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทางที่ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคิดค้นขึ้นมาโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่เพื่อประโยชน์ผลกำไรของ คนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่ง Shier (2014) กล่าวว่า นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมสามารถสร้างได้ 3แนวทาง ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงโดยสังคม 2) สิ่งประดิษฐ์คิดค้น และ 3) กระบวนการใหม่ การนำนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมไปใช้นั้นก็มีความสำคัญอย่างยิ่งเช่นเดียวกัน European Commission (2013) ได้แบ่งขั้นตอน ของการนำนวัตกรรมไปใช้ออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ประกอบด้วย 1) การเปลี่ยนแปลงความคิด 2) การดำเนินการ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ และ 3) การยกระดับของนวัตกรรมให้แพร่หลาย สุวรรณ คำมัน (2562) กล่าวว่า นวัตกรรม สร้างสรรค์ทางสังคมจำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะ สถาบันการศึกษาในทุกระดับ ซึ่งมีสำคัญในการปฏิรูปกระบวนการทัศน์ วิจัยคิด และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผ่านนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เป็นเขตพื้นที่การศึกษาที่มีการจัดการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ทุกอำเภอในจังหวัดขอนแก่น จากข้อมูล ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2561 พบว่ามีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมดจำนวน 84 แห่ง แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 50 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 60 เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า บางโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์เป็น โรงเรียนที่นำนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมมาใช้พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กคือโรงเรียนบัวใหญ่พิทยาคมและโรงเรียนบ้านไผ่ศึกษา เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก นักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียนขาดแคลนทุนทรัพย์ มีฐานะยากจน มีปัญหาครอบครัว พ่อแม่ต้องไปทำงานไกลบ้าน อาศัยอยู่กับปู่ย่า ตายายครูและผู้บริหารจึงคิดค้นนวัตกรรมเพื่อส่งผลทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กแห่งนี้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และศักยภาพมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนและชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมเป็นแนวคิดใหม่ที่สามารถแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของสังคมผ่านระบบการศึกษาได้ แต่กลับพบองค์ความรู้และงานวิจัยปรากฏอยู่ น้อยมาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ตามองค์ประกอบของนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม เพื่อจะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการนำไปพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา กอปร กับจากการค้นคว้าข้อมูลพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีการนำนวัตกรรมต่างๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งบางนวัตกรรมมีองค์ประกอบและกระบวนการใช้ นวัตกรรมที่สอดคล้องกับนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เพื่อเป็นประโยชน์กับผู้สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เก่ง ดี มีความสุข จนกระทั่งสามารถประโยชน์ และเกื้อกูลผู้อื่นในสังคมอุดมปัญญาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดของโจวัน สารรัตน์ (2548) Oaks (2003) และ Tashakkori & Teddlie (1998) ที่ยึดหลักการวิจัยแบบผสมเพื่อให้ได้ข้อมูลในการ

จัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบายจากหลากหลายแหล่งตามหลักการสามเส้า (Triangulation) และหลักการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสียระดับฐานราก (Grounded/Grass Root Stakeholders) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ที่ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ และตัวชี้วัดของนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีขั้นตอนการวิจัย 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาเพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยดำเนินการวิจัย 3 วิธี คือ 1) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม (Document Study) 2) การศึกษาพหุกรณี (Multi-case Study) เพื่อศึกษาศาสนศึกษาต้นแบบในการสร้างนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมจำนวน 2 แห่ง 3) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจงโดยผู้ทรงคุณวุฒิต้องเป็นผู้บริหารหรือนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญที่ทำงานในด้านนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 คน ซึ่งการดำเนินการทั้ง 3 วิธีการนั้นทำให้ได้มาซึ่งการร่างข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

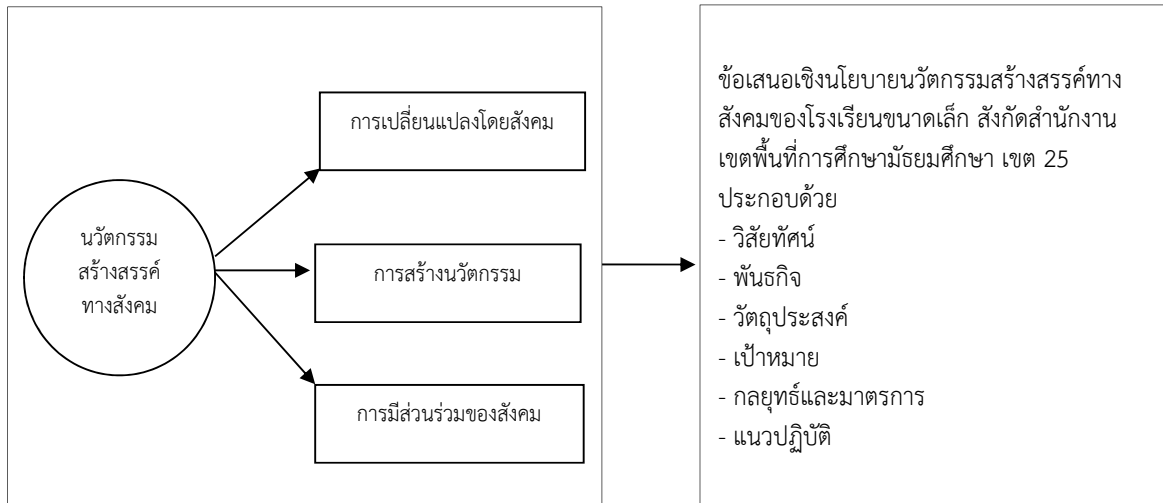
ระยะที่ 2 การตรวจสอบข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ด้วยการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจงโดยผู้ทรงคุณวุฒิต้องเป็นผู้บริหารหรือนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญที่ทำงานในด้านนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 5 ปี ซึ่งประกอบผู้บริหารและนักวิชาการ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยพิจารณาจากเกณฑ์ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการเข้าไปศึกษาศาสนศึกษาต้นแบบในการสร้างนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมจำนวน 2 แห่ง นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อร่างข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยนำข้อมูลจากการประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมซึ่งประกอบผู้บริหารและนักวิชาการ จำนวน 5 คน มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เพื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งพิจารณาจากเกณฑ์ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเพื่อนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์กรอบแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของ Shier (2014), Cauliergrice (2012), สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2562) และแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงนโยบาย ตามแนวคิดของวิโรจน์ สารรัตนะ (2548) Oaks (2003) และ Tashakkori & Teddlie (1998) ได้กรอบแนวคิดดังภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักผู้วิจัยได้ผลการวิจัย พบว่า ข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ดังต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ คือ โรงเรียนเป็นต้นแบบในการสร้างนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม มีทำงานร่วมกันระหว่าง 3 ภาคส่วนคือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมขับเคลื่อนและยกระดับมาตรฐานการศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำให้มีสัมฤทธิ์ และมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำพัฒนาคุณภาพคน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยมีผลการประเมินด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.2) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.2) และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.8)

2. พันธกิจมีทั้งหมด 3 ด้าน คือ

2.1 ด้านการเปลี่ยนแปลงโดยสังคม ได้แก่ 1) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง 2) พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโดยยึดระบบประกันคุณภาพภายใน 3) พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2.2 ด้านการสร้างนวัตกรรม ได้แก่ 1) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีจรรยาบรรณวิชาชีพและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติและเทียบเคียงมาตรฐานสากล 3) พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และค่านิยมไทยสามารถดำเนินชีวิตบนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) เสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 และด้วยเทคโนโลยี ภาษาสื่อสารและอาชีพ 5) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการบริหารการติดต่อสื่อสารให้เกิดประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมของสังคม 1) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอก อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 2) สร้างเครือข่ายการพัฒนา ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน เพื่อพัฒนาบรรยากาศสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการสืบสานภูมิปัญญาไทย โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) พัฒนาเครือข่ายชุมชน องค์กรต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

โดยมีผลการประเมินด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.4) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.4) และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.0)

3. วัตถุประสงค์คือ สร้างเยาวชนที่สามารถดึงศักยภาพของตนเองออกมาให้เป็นทั้ง “คนดี และ คนเก่ง” บนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยมีผลการประเมินด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.6) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.4) และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.2)

4. เป้าหมาย ได้แก่

1) นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเทียบเคียงสากล ได้รับโอกาสในการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและสังคมโลก

2) ครูมีความรู้ความสามารถและทักษะตามมาตรฐานวิชาชีพ เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนางานด้วยการวิจัย ใช้นวัตกรรมและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนและมีความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพ

3) ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยระบบคุณภาพ ด้านวิชาการ บุคลากรงบประมาณและการบริหารทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม มีหลักประกันคุณภาพการศึกษาที่เข้มแข็ง มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นแหล่งวิทยากรในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้และเครือข่ายร่วมพัฒนาสถานศึกษา

4) โรงเรียนมีเครือข่ายชุมชนองค์กรต่างๆที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการการเรียนรู้

โดยมีผลการประเมินด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.0) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.6) และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.6)

5. กลยุทธ์และมาตรการ มีทั้งหมด 3 ด้าน คือ

5.1 ด้านการเปลี่ยนแปลงโดยสังคม ได้แก่ 1) พัฒนาและส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ สามารถเป็นนวัตกรสร้างสรรค์ทางสังคมได้ 2) พัฒนาและส่งเสริมการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของสถานศึกษา 3) สร้างมาตรการจูงใจด้านสิทธิประโยชน์และการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมสู่สากล

5.2 ด้านการสร้างนวัตกรรม ได้แก่ 1) พัฒนาสมรรถนะครูด้านวิชาการอย่างเป็นระบบ (ด้านครู) พัฒนาสมรรถนะครูให้เกิดความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนบนฐานการวิจัย 2) พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (ด้านนักเรียน) ผู้เรียนมีสมรรถนะที่สำคัญเทียบเคียงมาตรฐานสากล ยกกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม จิตสาธารณะ เสริมสุขอนามัย ความเป็น

ประชาธิปไตย มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีทักษะในการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21 3) ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่มาตรฐานสากล (ด้านบริหารจัดการ) บูรณาการการบริหารงานด้วยระบบคุณภาพทั้ง ด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และบริหารทั่วไป เพื่อส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเทียบเคียงมาตรฐานสากลเต็มตามศักยภาพจัดหาสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนรู้เพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ 4) เพิ่มอัตราการเข้าเรียน และการศึกษาต่อ (ด้านการส่งเสริม) พัฒนาระบบการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บริหารแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงในการการเข้าเรียนและศึกษาต่อในสายสามัญและสายอาชีพ ลดอัตราการออกกลางคัน และพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถเข้าถึงนักเรียนทุกคนขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบครัวผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

5.3 ด้านการมีส่วนร่วมของสังคมได้แก่ 1) พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (ด้านการบริหารจัดการ) สร้างระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพโดยการมีส่วนร่วม และสร้างสานสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครอง

โดยมีผลการประเมินด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.2$) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.6$) และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.4$)

6. แนวปฏิบัติมีทั้งหมด 3 ด้าน คือ

ด้านการเปลี่ยนแปลงโดยสังคม

1. ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเป็นนวัตกรสร้างสรรค์ทางสังคมโดยส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนเป็นผู้ริเริ่มคิดค้นนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมที่นำไปสู่การช่วยเหลือโยงภาคส่วนต่างๆ ที่กระจายอยู่ในสังคม มาร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโรงเรียนจนเกิดเป็นผลสำเร็จ

2. ผู้บริหารส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูนำศักยภาพของตนเองและลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาสร้างเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วย ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก จากแต่ก่อนที่เคยมีผู้คนรู้จักและมาช่วยเหลือโรงเรียนน้อย ส่งผลให้มีกลุ่มต่างๆ รู้จักและเข้ามาช่วยพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น

ด้านการสร้างนวัตกรรม

1. ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิตนวัตกรรมทางการศึกษาหรือใช้นวัตกรรมที่มีอยู่แล้วให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งนวัตกรรมนั้นนำไปสู่การจัดหาสิ่งใหม่ๆ ที่สนับสนุนให้กับโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง High Speed Internet (Fiber Optic) อุปกรณ์ที่ติดตั้งในห้องเรียน เช่น ทีวี LED คอมพิวเตอร์ระบบ LAN Network ระบบสายสัญญาณภาพและเสียง (SMATV) เป็นต้น โดยการจัดหลักสูตรอบรมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูให้เป็นครูมืออาชีพ เสริมสร้างอุดมการณ์และจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน รวมทั้งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความสุขและพอใจในการทำงานโดยมีครูแกนนำเพื่อไปขยายผลให้กับครูคนอื่น ๆ ในโรงเรียน

3. ผู้บริหารควรมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล มีการจัดเก็บงานอย่างเป็นระบบ

ด้านการมีส่วนร่วมของสังคม

1. ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม
2. ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมงานในหน้าที่ต่างๆ ทั้งผู้บริหาร ครู และชุมชนให้มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น โดยผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ที่ส่งผลทำให้เกิดความร่วมมือ มีวิสัยทัศน์ และอุดมการณ์ร่วมกันมากขึ้น
3. ผู้บริหารส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ 1) กำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย และกรอบ

การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน 2) คัดเลือกบุคคลากรคุณภาพภายในองค์กรของตน มาทำหน้าที่ “School Partner” เพื่อมาร่วมผลักดันกลยุทธ์ไปสู่เป้าหมายผ่านกระบวนการลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริง (Action Learning) เพื่อร่วมศึกษาบริบทและจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน 3) ผู้บริหารระดับสูงจากแต่ละองค์กร ร่วมสนับสนุนในฐานะ “School Counselor” ทำหน้าที่ให้คำแนะนำและส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน 4) School Partner จากแต่ละองค์กรที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ เพื่อพร้อมที่จะเป็นผู้นำที่มีศักยภาพและมีประสิทธิภาพในการสร้างคุณค่าให้กับตนเอง องค์กร และสังคมต่อไป

โดยมีผลการประเมินด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.8) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.8) และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.8) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ข้อเสนอเชิงนโยบาย นวัตกรรมสร้างสรรค์ ทางสังคม	ด้านความเหมาะสม		ด้านความเป็นไปได้		ด้านความเป็นประโยชน์	
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ
ด้านวิสัยทัศน์	4.20	มาก	4.20	มาก	4.80	มาก
ด้านเป้าหมาย	4.40	มาก	4.40	มาก	4.00	มาก
ด้านวัตถุประสงค์	4.00	มาก	4.60	มาก	4.60	มาก
ด้านพันธกิจ	4.60	มาก	4.40	มาก	4.20	มาก
ด้านกลยุทธ์	4.20	มาก	4.60	มาก	4.40	มาก
ด้านแนวปฏิบัติ	4.80	มาก	4.80	มาก	4.80	มาก
ภาพรวม	4.37	มาก	4.50	มาก	4.47	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ตามกรอบแนวคิดที่สังเคราะห์ขึ้นดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงโดยสังคม 2) การสร้างนวัตกรรม 3) การมีส่วนร่วมของสังคม ซึ่งข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลยุทธ์และมาตรการ และแนวปฏิบัติ ที่กล่าวมานั้น มีผลการประเมินในด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน และในกระบวนการวิจัยได้มีการศึกษาและถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ จึงทำให้ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่วิจัย และเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) มีนโยบายที่จะพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับโรงเรียนทั่วประเทศตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาลโดยจะเริ่มจากโรงเรียนขนาดเล็กที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง (Stand alone) ที่มีความพร้อมหรือมีความจำเป็นที่จะต้องดำรงอยู่ได้ในปี

การศึกษา 2562 ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองจะมีคุณสมบัติคือคะแนนโอเน็ตกลุ่มสาระหลักสูงกว่าระดับประเทศ ผ่านการประเมินจาก สมศ. ท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุน หรือมีความจำเป็นเช่น สถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ในพื้นที่ห่างไกลเกินตามเกาะหรือพื้นที่ปกติที่ไม่สามารถควบรวมกับโรงเรียนอื่นๆ ด้วยสภาพการคมนาคมระยะทางห่างจากโรงเรียนอื่นๆ เกิน 6 กิโลเมตรซึ่งปัจจุบันจะเห็นว่าโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาการบริหารจัดการ ทั้งในเรื่องงบประมาณ บุคลากรและการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพให้แก่ผู้เรียน ถึงแม้ว่าภาครัฐพยายามนำโครงการต่างๆ เข้าไปพัฒนาโรงเรียนแต่บางครั้งโรงเรียนขนาดเล็กก็ยังมีศักยภาพที่ไม่เพียงพอที่จะดำเนินโครงการที่มากขึ้นไปนั้นโดยลำพังได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมเป็นกระบวนการที่คนใหม่ในการพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งโดยอาศัยความร่วมมือของคนในสังคมส่งผลให้โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่เป็นกรณีศึกษาเกิดการพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งไม่ใช่เพียงเกิดจากผลของการที่โรงเรียนนำนโยบายของภาครัฐหรือโครงการที่ส่วนกลางกำหนดมาใช้เพียงอย่างเดียว แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือนวัตกรรมหรือสิ่งที่มีอยู่แล้วมาพัฒนาต่อยอดทำให้เกิดกระบวนการเชื่อมโยงผู้คนในสังคมให้เข้ามาร่วมแก้ปัญหาอย่างเต็มที่และเอาใจใส่ (European Commission, 2013) สอดคล้องกับ จารุวรรณ นาดัน และนภดล เจนอักษร (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed - Method Approach) เพื่อ 1) ทราบนวัตกรรมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยประชากรที่ศึกษาเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 14, 523 โรงเรียน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่าง 378 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนมีผู้บริหารสถานศึกษาและครู รวมผู้ให้ข้อมูล 756 คน ผลการวิจัยพบว่า มีนวัตกรรม จำนวน 53 นวัตกรรม ซึ่งนวัตกรรมทางสังคม ได้แก่ สถานศึกษาพอเพียง ครูชาวบ้านประสานครูโรงเรียน การทำงานเป็นทีม หลักสูตรมาภิบาล ครูอาสา ภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนวิถีพุทธ ระดม ทรัพยากรจากทุกภาคส่วน แบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรอื่น และ เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลงานวิจัยสามารถนำไปกำหนดนโยบาย แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กได้จึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและไตร่ตรองการดำเนินนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนขนาดเล็กให้ได้ดำเนินโครงการให้เหมาะสมกับศักยภาพรวมถึงส่งเสริมการใช้และการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม เพื่อให้สังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Minks (2011) ได้ทำวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม: วิธีการใหม่ในการแก้ปัญหาสังคม” โดยมี วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) เข้าใจถึงแก่นแท้และนิยามของนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม 2) การนำ กระบวนการของนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมไปใช้ประโยชน์ 3) ตัวบ่งชี้ในการวัดคุณภาพและประสิทธิผล ของนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม 4) วิธีการสังเกตหรือวัดความเป็นนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม 5) องค์การ ที่นำนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมไปใช้ ผลการวิจัยพบว่าใน ส่วนแรกได้ข้อสรุปถึงความหมายต่างๆ ไป พบว่า นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมมีความหมายครอบคลุม 2 มิติใหญ่ๆ คือ (1) สังคมนั้นสามารถนำไปแก้ปัญหาได้ โดยเกิดจากความต้องการของสังคม และ (2) นวัตกรรมนั้นจะต้องเป็นวิธีการที่ใหม่ ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะในตัวบุคคล หรือเฉพาะองค์การเท่านั้น แต่ต้องกว้างออกไปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมด้วย ส่วนที่สองของการวิจัย : พบว่านวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมนั้นเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบ ที่หลากหลาย ต่างๆ กันไป ทั้งเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานขององค์การ การเป็นผู้ประกอบการสังคม นโยบายสาธารณะ การแก้ปัญหาด้านการให้บริการต่างๆ ส่วนที่สาม นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมจะทำให้เกิดกระบวนการที่ แตกต่างไป และเกิดประโยชน์ที่แตกต่างขึ้นมา ซึ่งการนำไปแก้ปัญหานั้นจะมีการประเมินถึงตัวชี้วัดตาม วัตถุประสงค์และความสนใจ ในการแก้ปัญหาของแต่ละนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมนั้น การจัดนวัตกรรม สร้างสรรค์ทางสังคมคุณภาพสูงนั้นดูจาก (1) การร่วมมือกัน (Collaboration) (2) ความซับซ้อนลึกซึ้ง (Complexity) (3) ประโยชน์ที่เกิดขึ้นสูงสุดที่ตอบสนองทาง

ร่างกายหรือจิตใจ (Capacity) ส่วนที่สี่ วิจารณ์ว่า เป็นนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมได้จากการใช้คำถาม การตรวจสอบรายการโดยการออกแบบ ผลที่เกิดขึ้น จากการใช้นวัตกรรมนั้น การวัดและประเมินผลนวัตกรรม ส่วนที่ห้า พบว่าองค์การที่นำนวัตกรรมสร้างสรรค์ ทางสังคมมาใช้ดีที่สุด คือ องค์การไม่แสวงหากำไร องค์การภาครัฐ และองค์การธุรกิจ สรุปได้ว่า นวัตกรรม สร้างสรรค์ทางสังคมเป็นสิ่งที่ทรงพลังในการแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้สอดคล้องกับ Wilson (2013) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “เมื่อระบบต่างๆ และประสบการณ์ในชีวิตมีความขัดแย้งกัน. ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง การเปลี่ยนไปสู่ความเข้มแข็ง และทฤษฎีการวิเคราะห์ทางของนักปฏิบัติ ที่ได้รับทุนของสถาบันนวัตกรรม สร้างสรรค์ทางสังคม” ซึ่งกล่าวถึงนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมเป็น โครงสร้างที่รู้จักว่ารัฐบาลเป็นคนขับเคลื่อน มีทั้งระดับชาติที่เป็นนโยบายและระดับนานาชาติที่เป็นสถาบันวิจัยด้านนี้ ซึ่งสิ่งที่เป็นปัญหาคือความเป็นจริงในการปฏิบัติของผู้ได้รับทุนนั้น เห็นช่องว่างอย่างมากที่เกิดขึ้นใน ชุมชนที่เกิดขึ้นจากตัดสินของสังคมนั้นการศึกษาพบว่า สิ่งนี้นักปฏิบัติ ต้องการ คือ ทฤษฎีการวิเคราะห์ทางสังคม การเปลี่ยนไปสู่ความเข้มแข็ง และความเข้าใจในปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง จะนำไปสู่การ สร้างนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม การศึกษาตัวอย่างขององค์การไม่แสวงหาผลกำไรที่ทำงานเพื่อสังคม ทำให้ พบข้อเท็จจริงว่า วิธีใดที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็ง การเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง และการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆ นั้น ต้องอาศัยประสบการณ์ในชีวิตหลักเป็นพื้นฐานสำคัญ เพื่อสร้างนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมขึ้นมาไว้สอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ คีระคิน คำหนองไผ่ (2560) พบว่า นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงโดยสังคมที่เกิดจากครูในโรงเรียนที่เป็นนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม โดยเป็นผู้ริเริ่ม คิดค้นนวัตกรรมที่ช่วยเชื่อมโยงภาคส่วนต่างๆ ของสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมเปลี่ยนแปลงโรงเรียนจนเกิดผลสำเร็จ มีการพัฒนาจากจุดมุ่งหมายของพื้นที่ที่ประสบปัญหาและขาดแคลนหลายๆ ด้านมีการลงมือปฏิบัติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า ปรากฏการณ์ผีเสื้อกระพือปีกที่ส่งผลให้สังคมดีขึ้น เกิดเป็นสิ่งประติษฐ์ โดยมีเทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร นวัตกรรมไปยังผู้ใช้เพื่อจัดหาสิ่งใหม่ๆ ให้กับโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดกระบวนการใหม่ที่ทำให้คนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์ และเกิดความร่วมมือกัน จนกระทั่งเปลี่ยนโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและศักยภาพในการบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับบอลกรรณ์ คูตระกูล (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม: กรณีศึกษา โครงการของ ท้องถิ่นในเขตภาคเหนือของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมที่ริเริ่ม โดยชุมชนท้องถิ่นในมิติต่างๆ ทั้งกระบวนการนวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม พลวัตของนวัตกรรมสร้างสรรค์ ทางสังคม รวมถึงเงื่อนไขที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของกระบวนการสร้างสรรค์ทางสังคม โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายคือ โครงการของท้องถิ่นภาคเหนือของประเทศไทยที่มีความเป็นนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม (มีคุณค่าเชิงสังคม เป็นสิ่งใหม่ และเกิดขึ้นจากแรงจูงใจเชิงสังคม) และมีความแตกต่างกันในด้านจุดเน้น อายุ โครงการ และที่มาของโครงการ จากนั้นก็ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาพบว่า ขั้นตอนในกระบวนการ นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมที่พบในทุกกรณีศึกษา ได้แก่ 1) การตระหนักถึงปัญหาและเปิดรับสิ่งใหม่ 2) การขยายแนวร่วม ตั้งทีมงาน และลงมือปฏิบัติ 3) การทำให้เป็นทางการ ปรับปรุงกิจกรรม และเผยแพร่ ผลสำเร็จ และ 4) การประเมินผลการปฏิบัติ และการคิดค้นกิจกรรมใหม่ๆ พลวัตนวัตกรรม สร้างสรรค์ทางสังคมมี 6 รูปแบบ ได้แก่ ความคิดดีๆ นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ นวัตกรรม สร้างสรรค์ทางสังคม แบบเป็นทางการ ส่วนขยายของนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมแบบเป็นทางการ ความคิดดีๆ ใหม่ และนวัตกรรม สร้างสรรค์ทางสังคมที่มีการแพร่กระจายออกไป เงื่อนไขที่จำเป็นที่ทำให้ให้นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมเกิด ความสำเร็จ ได้แก่ การมีความสามารถเรียนรู้ของทีมงาน และการร่วมมือกันภายในชุมชน ผู้วิจัยได้เสนอกลยุทธ์ เพื่อสนับสนุนกระบวนการนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมในท้องถิ่น 4 ข้อ ได้แก่ เปิดพื้นที่และโอกาสทางสังคม ให้กว้าง ทำให้ กระบวนการนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมเป็นกระบวนการเรียนรู้ ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางใน กระบวนการนวัตกรรม สร้างสรรค์ทางสังคม และทำให้นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมเป็นวัฒนธรรมของสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สามารถนำผลการศึกษาแนวทางการสร้างนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมในด้านการเปลี่ยนแปลงโดยสังคม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าทำให้ทุกภาคส่วนทราบถึงช่องทางในการเข้ามาช่วยเหลือและพัฒนาโรงเรียนได้ไปใช้พัฒนาเป็นแนวทางในการบริหารโดยการกำหนดนโยบายและกรอบการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาวัตกรรมการสร้างสรรค์ทางสังคมให้สอดคล้องกับบริบทเพื่อเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในสถานศึกษาต่อไป
2. สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สามารถนำผลการศึกษาแนวทางการสร้างนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมในด้านการสร้างนวัตกรรม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าทำให้โรงเรียนสามารถสร้างนวัตกรรมที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมได้ไปใช้พัฒนาเป็นแนวทางในการบริหารโดยการกำหนดนโยบายและกรอบการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาวัตกรรมการสร้างสรรค์ทางสังคมให้สอดคล้องกับบริบทเพื่อเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในสถานศึกษาต่อไป
3. สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สามารถนำผลการศึกษาแนวทางการสร้างนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมในด้านการมีส่วนร่วมของสังคม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าส่งผลให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยพัฒนาและสนับสนุนด้านต่างๆ ในสถานศึกษามากขึ้น ไปใช้พัฒนาเป็นแนวทางในการบริหารโดยการกำหนดนโยบายและกรอบการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาวัตกรรมการสร้างสรรค์ทางสังคมให้สอดคล้องกับบริบทเพื่อเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในสถานศึกษาต่อไป
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่กำกับดูแลในเชิงนโยบาย ของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สามารถนำผลการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาวัตกรรมการสร้างสรรค์ทางสังคมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการสร้างนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งชี้ให้เห็นว่านวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมเป็นกระบวนการที่คนใหม่ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือของคนในสังคมได้จริง จากปัญหาการเพิ่มขึ้นของโรงเรียนขนาดเล็กทั่วประเทศ ในฐานะสมาชิกของสังคมจึงควรให้ความสนใจและร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลนี้ไปทำวิจัยเชิงปฏิบัติการต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **ศธ.เดินหน้าแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กใหม่**. ค้นเมื่อ 20 เมษายน 2562, จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=50598&Key=hotnews>
- ศิระดิน คำหนองไผ่. (2560). นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5: กรณีศึกษา. **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**, 28(2), 1-9.
- จารุวรรณ นาดัน และนภดล เจนอักษร. (2556). นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal**, 6(3), 729-746.
- ดาวรรณณ ฤทธิการ. (2558). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล จังหวัดหนองคาย. **วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 9(3), 133-141.
- ประภาภัทร นิยม. (2558). การพัฒนาคนเป็นคำตอบแรกและคำตอบสุดท้ายของการพัฒนาทั้งปวง. **วารสารรู้ตื่นและเบิกบาน**, 6(13), 3-5.

- ประเวศ วะสี. (2556, กันยายน 25). **นวัตกรรมทางสังคมสร้างอนาคต**. ค้นเมื่อ 20 เมษายน 2562, จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/16424-นวัตกรรมทางสังคมสร้างอนาคต.html>
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2548). **โรงเรียน: การบริหารสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ปรับปรุง**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิทยวิสุทธิ.
- สุวรรณ คำนัน. (2562). **อนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว**. ค้นเมื่อ 20 เมษายน 2562, จาก https://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=3206&filename=index
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **โรงเรียนขนาดเล็ก**. ค้นเมื่อ 22 เมษายน 2562, จาก http://www.moe.go.th/small_sch/information.htm
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). **Social Innovation**. ค้นเมื่อ 22 เมษายน 2562, จาก <https://social.nia.or.th/index.php/2019/03/19/event066/>
- อลงกรณ์ คูตระกูล. (2553). **นวัตกรรมสังคม: กรณีศึกษาโครงการของท้องถิ่นในเขตภาคเหนือของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Cauliergrice, J. (2012). **Defining Social Innovation**. Brussels: European Commission, DG Research.
- European Commission. (2013). **Guide to social. Regional and Urban Policy**. Paris: European Commission.
- Minks, M. (2011). **Social Innovation: New Solution to Social Problems**. Master of Arts Thesis in Liberal Studies, Georgetown University, Washington, D.C.
- Oaks, M. M. (2003). **Policy Research for Educational Leader**. A concept paper for a two-week intensive workshop for student in Doctoral Program in Educational Administration, Faculty of Education, KhonKaen University.
- Shier, M. L. (2014). **Social Innovation by Nonprofit: Inter-and Intra-Organizational Factors**. Social Welfare, Philadelphia: University of Pennsylvania.
- Tashakkori, A., & Teddlie C. (1998). **Mixed methodology: Combining Qualitative and Quantitative Approaches**. California: SAGE Publications, Inc.
- Wilson, M. S. (2013). **When systems and Lifeworlds Collide: A Scholar Practitioner's Inquiry into an Analytic Foundation for Social Innovation using Transformative Phenomenology, Transdisciplinarity, and Critical Social Theory**. Doctor of Philosophy Thesis in Human and Organizational Systems, Fieldind Graduate University.